

ΚΕΛΛΥ ΜΑΤΑΘΙΑ-ΚΟΒΟ, Τα κίτρινα καπέλα, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 48

Η ιστορία του ανά χείρας παιδικού βιβλίου είναι η πρώτη που συγγράφει, πέραν της κύριας επαγγελματικής της απασχόλησης, η εικονογράφος Κέλλυ Ματαθία-Κόβο, πτυχιούχος της Neri Bloomfield Academy of Art and Design, στη Χάιφα του Ισραήλ. Η ίδια, στο μικρό επιλογικό σημείωμα, αναφέρει, μεταξύ άλλων: «Όταν ήμουν μικρή, μιλούσαμε συχνά για τις περιπέτειες, τις αγωνίες και την υπεράνθρωπη προσπάθεια που έκαναν για να σωθούν από το θεριό του πολέμου η μητέρα μου και η οικογένειά της. Πώς ξέφυγαν, πού κρύφτηκαν, ποιοι ήταν εκείνοι οι απλοί, δίκαιοι άνθρωποι που είχαν το θάρρος να αντισταθούν και να βάλουν σε κίνδυνο τη ζωή τους για να σώσουν ανθρώπους. Μάλλον κάπου μέσα μου πάντα ήξερα ότι έπρεπε να κάνω κάτι μ' αυτήν την ιστορία».

ΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΤΣΟΥΠΡΟΥ

Προηγήθηκε, ωστόσο, στο μονοπάτι αυτής ακριβώς της ιστορίας ένας «ουδέτερος» συναισθηματικά και αφηγητικά συγγραφέας, ο Θανάσης Βαλτινός, με το διήγημα το οποίο και τιλοφόρησε την συλλογή του *Επείγουσα ανάγκη ελέου*: ο Θανάσης Βαλτινός, μάλιστα, δεν είχε εντάξει νωρίτερα στο έργο του πρόσωπα Εβραίων, μια θεματική πρακτική/επιτέλεση που, για το είδος της τεκμηριωτικής γραφής¹ το οποίο υπηρετεί ο συγκεκριμένος συγγραφέας, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως από καιρό αναμενόμενη.

Πηγή των πληροφοριών του συγγραφέα υπήρξε, αρχικά, ένας φίλος του Γερμανός δημοσιογράφος, ο οποίος του διηγήθηκε την ιστορία των τριών εβραϊκών οικογενειών: Λεών, Καμχή και Μόλχο. Στην συνέχεια, ο Βαλτινός φρόντισε να έρθει σε επικοινωνία και προσωπική επαφή με την ίδια την ηρωίδα-αφηγήτρια, τελικά, του διηγήματος. Η Νίνα Λεών-Καμχή ήταν τριών χρονών όταν συνέβαιναν τα γεγονότα, τα οποία και του εξιστόρησε με σαφήνεια: τόσο εκείνα που έζησε η ίδια όσο και εκείνα που της διηγήθηκαν. Το, προφορικό πάντα, υλικό, ήδη είχε περάσει, λοιπόν, από διάφορα στόματα πριν την γραπτή αποτύπωσή του: τα γεγονότα, πάντως, είναι πραγματικά, διαβεβαιώνει, όταν ερωτάται, ο συγγραφέας, αν και επιφυλάσσεται ως προς την «διαχειρίσιμή» τους.

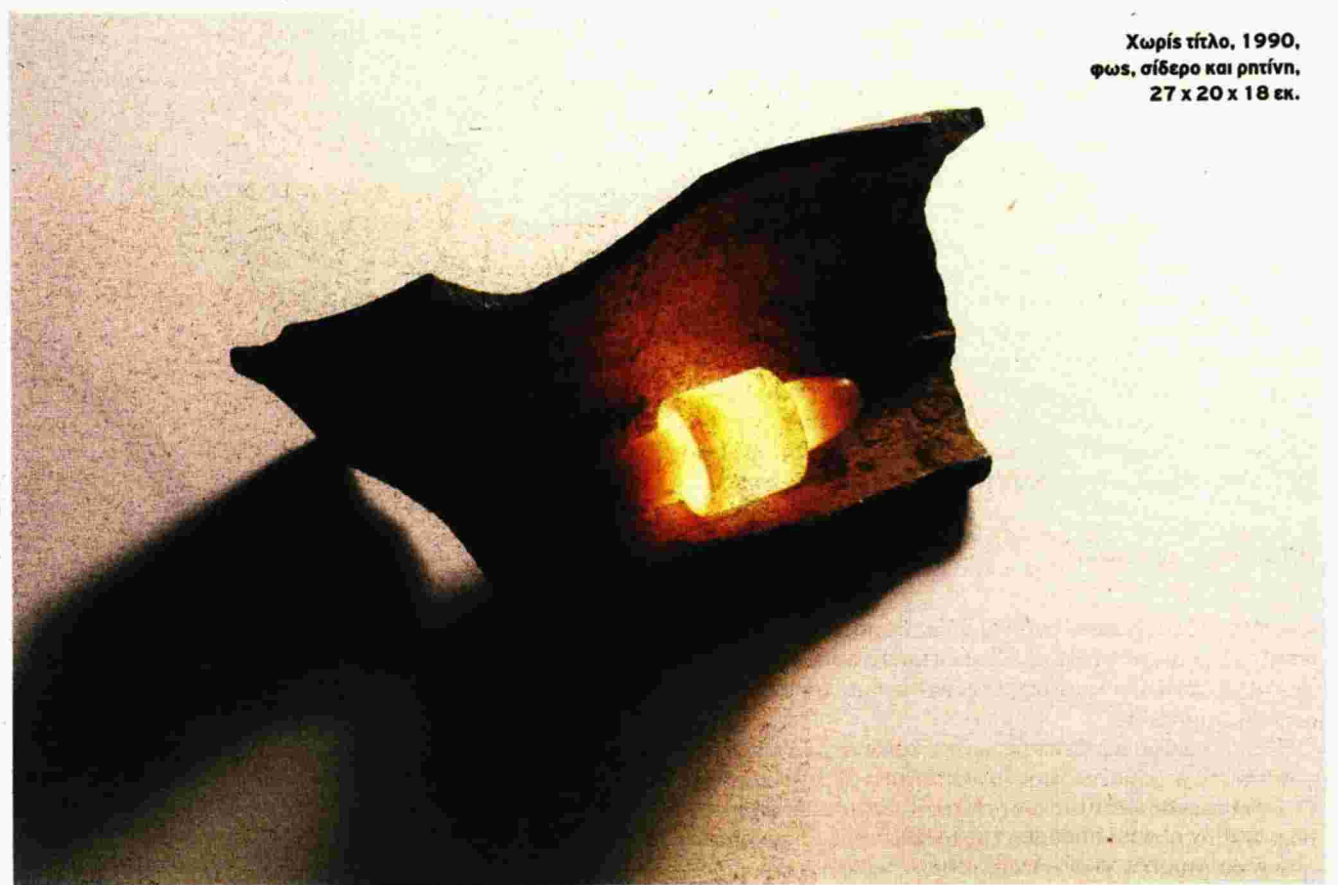
Και να που, εντελώς απρόσμενα, το παιδικό βιβλίο της Κέλλυ Ματαθία-Κόβο έρχεται να επαληθεύσει από την πλευρά άλλων αυτοπτών μαρτύρων τα διαδραματισθέντα. Διότι η ίδια είναι, προφανώς, απόγονος της Μπέρτα Ματαθία, η οποία αναφέρεται από την Νίνα Λεών-Καμχή στο «Επείγουσα ανάγκη ελέου» ως μία από τις δεκατρείς ψυχές που αποβιβάστηκαν στο Λουτράκι, το λιμάνι του χωριού Γλώσσα στην Σκόπελο, από την βενζινα του Στέφανου Κορφιάτη, γαμπρού του Γιώργου Μπτζελιώτη, ο οποίος και είχε πάει νωρίτερα στην Αθήνα και τους είχε συγκεντρώσει όλους μαζί.

Οι δύο λιτές, αλλά, ταυτόχρονα, πολύ ισχυρές, νοηματικά και συναισθηματικά, αφηγήσεις, με τις ιδιαίτερες, βέβαια, προδιαγραφές της η καθεμιά, συμπίπτουν στα βασικά γεγονότα της φυγάδευσης, της περίθαλψης και της σωτηρίας, ενώ μοιράζονται και κάτι άλλο, εξίσου σημαντικό: την σχεδόν απεριόριστη διεύρυνση της απήχυσής τους (αυτό, στην περίπτωση του Θανάση Βαλτινού γίνεται μέσω του «δανεισμού» του τίτλου σε ολόκληρη την συλλογή), καθώς δύνανται να αφορούν μια ποικιλία διαφορετικών υπό διωγμό ανθρώπων περιπτώσεων.

Αξιοπρόσεκτη, δε, και συγκινητική είναι η παράθεση, και στις δύο αφηγήσεις, του απολύτως καθοριστικού τηλεγραφήματος που εστάλη τον Απρίλιο του 1943 προς τον Γιώργο Μπτζελιώτη από τον Ζακ Λεών· από την Θεσσαλονίκη, δηλαδή, στην Γλώσσα της Σκοπέλου· από τον θείο της αφηγήτριας του διηγήματος του Βαλτινού στον πρόεδρο της κοινότητας στην Σκόπελο. Το τηλεγράφημα αυτό υπήρξε το όλως εξαιρετικό σημείο των διαδραματισθέντων, διότι η φαινή ιδέα της αλλαγής του ονόματος του παραλήπτη σε «Σωτήρης» αντί του «Γιώργος» στάθηκε επαρκής για να περάσει το μήνυμα της έκκλησης σε βοήθεια.

Οπωσδήποτε, στην αφήγηση που απευθύνεται στα παιδιά δεν υπάρχουν τα ονόματα ούτε των ανθρώπων ούτε των τόπων. Η συγγραφέας, με τον ρέοντα, ρυθμικό και πολύ προ-

Μια παιδική ιστορία επί τα ίχνη του Θανάση Βαλτινού

Χωρίς τίτλο, 1990, φως, σίδερο και ρητίνη, 27 x 20 x 18 εκ.

σεγμένο λόγο της, μιλάει για την οικογένεια Μπε, που ζούσε «πριν πολλά χρόνια σ' ένα μεγάλο καταπράσινο βοσκοτόπι», ώσπου κατέβηκαν απ' τα «χιονισμένα τα βουνά τα μακρινά» άγρια θεριά που θέλαν να τους πιάσουν και να τους οδηγήσουν «σε μέρη άγνωστα και σκοτεινά». Μέχρι να γίνει αυτό, τους ανάγκασαν να φοράνε κίτρινα καπέλα. Τέτοιοι και άλλοι συμβολισμοί συνθέτουν μια καλά δουλεμένη αλληγορία, με περισσότερα επίπεδα κατανόησης και, άρα, κατάλληλη για μικρότερα και μεγαλύτερα παιδιά.

Η εικαστική πλευρά του βιβλίου είναι ιδιαίτερος επαινετή, αν και κάτι τέτοιο ήταν αναμενόμενο για κάποια που έχει επανειλημμένα διακριθεί για τις εικονογραφήσεις της, στο παρελθόν αλλά και πρόσφατα. Όσο για την λεπτομέρεια της ονομασίας της βάρκας (στο εξώφυλλο και στην αντίστοιχη εσωτερική σελίδα), προέρχεται και αυτή από τον κόσμο της πραγματικότητας: «Μαγδαλνή» διαβάζουμε στην αφήγηση της Νίνας Λεών-Καμχή (στο διήγημα του Θ. Βαλτινού) πως ήταν το όνομα τόσο της γυναίκας του Στέφανου Κορφιάτη όσο και της γυναίκας του Γιώργου Μπτζελιώτη.

Η Κέλλυ Ματαθία-Κόβο καταθέτει με το ανά χείρας παιδικό βιβλίο μία αναμφίβολα ευπρόσδεκτη στο λογοτεχνικό σύμπαν, τόσο θεματικά όσο και μορφολογικά, αλληγορία για τα άγρια θεριά που πάντα (θα) υπάρχουν, είτε παραμένουν είτε κατεβαίνουν από τα βουνά, παρακινήμενη, πέρα από τον καλλιτεχνικό ζήλο, και από την ανάγκη της μνημόνευσης, της έκφρασης ευγνωμοσύνης και της δικαίωσης.

¹ Η Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, στο βιβλίο της *Ο άλλος εν διωγμό. Η εικόνα του Εβραίου στη Λογοτεχνία. Ζητήματα Ιστορίας και Μυθολογίας*, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1998, σσ. 106-107, εντάσσει την περίπτωση του Θανάση Βαλτινού γενικά στην κατηγορία του «λογοτεχνικού» «τεκμηριωτισμού» (με αφορμή την *Κάθοδο των εννιά*), ενώ η Κυριακή Χρυσομάλλη-Henrich, από την πλευρά της, εστιάζει πιο συγκεκριμένα στο είδος ακριβώς της «τεκμηριοπλασίας» που καλλιεργεί ο Θανάσης Βαλτινός σε ολόκληρο το έργο του· βλ. στο Κυριακή Χρυσομάλλη-Henrich, «Κάθοδος των εννιά και Ορθοκωστά, δυο δίδυμα αδέρφια (;) και ο μεθύστερος κρίκος, Το συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη. Βιβλίο δεύτερο: Λόγος και Αντίλογος στην τριλογία πολέμου του Θανάση Βαλτινού», περ. *Πόρφυρας*, τχ. 158 (Ιανουάριος - Μάρτιος 2016), σσ. 350-360 (Ανακοίνωση στο Επιστημονικό Συνέδριο Φραγκιάς - Καχτίσης - Βαλτινός. Χώρος - Χρόνος - Μνήμη, Κέρκυρα, 7-9 Νοεμβρίου 2014, Διοργανωτής: Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών, Μουσείο Σολωμού Κερκύρας).

² Σχετικά με τον γενικότερο τρόπο αντιμετώπισης της Ιστορίας, γραπτής ή προφορικής, από τον Θανάση Βαλτινό, βλ. επί παραδείγματι, και το άρθρο της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου, «Το συναξάρι των αφανών», στο Θεοδόσης Πυλαρινός (επιμ.), *Για τον Βαλτινό. Κριτικά κείμενα*, Εισαγωγή, ανθολόγηση κειμένων: Θεοδόσης Πυλαρινός, Εκδόσεις Αιγαίον, Λευκωσία, 2003, σσ. 335-340 (πρώτη δημοσίευση στην εφημ. *Τα Νέα*, 9/12/2000).